

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.** "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Mikets Tebdil-i Kıyafet

Yosef şimdi Mısır'ın yöneticisidir. Önceden bildirmiş olduğu kıtlık başlamıştır. Bu kıtlık, Mısır'ın ötesine, Kenaan topraklarına kadar uzanmaktadır. Yosef'in kardeşleri yiyecek satın alma isteğiyle Mısır'a doğru yola çıkarlar. Erzak dağıtımından sorumlu olan adamın sarayına varırlar:

Ve Yosef – o, ülkenin hükümdarıydı, bölge halkına erzakı sağlayan oydu. Yosef'in kardeşleri geldikleri zaman onun önünde yüzüstü yere eğildiler. Yosef, kardeşlerini gördüğü anda tanıdı. Ancak bir yabancıymış gibi davrandı ve onlara sert bir dille konuştu... Yosef kardeşlerini tanıdı; ama onlar kendisini tanımamışlardı.

Bereşit 42:6-8

"Tipik sahne", yani "bir motifin bazı değişikliklerle birkaç kez tekrarlandığı sahneler" fikrini Robert Alter'e borçluyuz. Bu gibi sahneler Bereşit kitabında özellikle aşikârdır.

Bir tipik sahnenin şifresinin nasıl çözüleceğine dair evrensel hiçbir kural yoktur. Bunun bir örneği, "adam, kızla kuyu başında karşılaşır" motifidir. Bu motif Tora'da üç kez geçer: Avraam'ın hizmetkârı ile Rivka, Yaakov ve Rahel, Moşe ve Yitro'nun kızları. Burada ortam büyük ihtimalle çok önemli değildir (ne de olsa o günlerde kuyular, bir ofisteki su sebili misali, yabancıların birbirleriyle karşılaştıkları yerlerdi). Bu üç olayda üzerinde durmamız gereken, aralarındaki farklılıklardır: Rivka'nın aktivizmi, Yaakov'un güç gösterisi, Moşe'nin adalet tutkusu. Başka bir deyişle, insanların kuyu başında yabancılar nasıl davrandığı, karakterlerini belirleyen bir testtir.

Ancak bazı durumlarda bir tipik sahne, tekrar eden bir temaya işaret ediyor gibi görünür. Konumuz da işte böyle bir durumdur. Yosef ve kardeşleri arasındaki buluşmada söz konusu olan şeyin ne olduğunu anlamak istiyorsak, onu, hepsi Bereşit'te vuku bulan üç başka olayla yan yana koymamız gerekir.

İlki, Yitshak'ın çadırında olmuştur. Atamız yaşlanmıştı ve gözleri görmemektedir. Büyük oğluna, kıra çıkıp bir hayvan avlamasını ve onu mübarek kılabilmek için kendisine bir öğün hazırlamasını söyler. Beklenmedik bir şekilde, kısa bir süre sonra Yitshak birinin içeri girdiğini duyar. "Kimsin sen?" diye sorar. "Benim, behor oğlun Esav" diye cevap verir ses. Yitshak ikna olmamıştır. "Yaklaş ve sana bir dokunayım oğlum. Sen gerçekten Esav mısın, değil misin?" Elini uzatır ve adamın kollarını kaplayan postların kaba dokusunu hisseder. Hâlâ emin olamayınca sorar: "Ama sen gerçekten oğlum Esav mısın?" Diğeri cevap verir: "Benim." Böylece Yitshak onu mübarek kılar: "Ah, oğlumun kokusu, Tanrı'nın mübarek kıldığı kırım kokusu gibi." Ama karşısındaki adam Esav değildir. Kılık değiştirmiş olan Yaakov'dur.

Sahne iki: Yaakov, dayısı Lavan'ın evine kaçmıştır. Kente vardığında Rahel'le karşılaşır ve ona âşık olur. Onunla evlenebilmek uğruna babası için yedi yıl çalışmayı teklif eder. Zaman hızla geçer: yıllar "ona olan sevgisi nedeniyle birkaç gün gibi görünmüştür". Düğün günü yaklaşmaktadır. Lavan bir ziyafet düzenler. Gelin, çadırına girer. Gecenin geç saatinde Yaakov onun ardından içeri gelir. Şimdi nihayet sevgili Rahel'yle evlenmiştir. Ancak sabah olduğunda bir aldatmacanın kurbanı olduğunu keşfeder. Yanındaki Rahel değildir. Kılık değiştirmiş olan Lea'dır.

Sahne üç: Yeuda, Kenaani bir kızla evlenmiştir ve şimdi üç oğulun

babasıdır. Büyük oğlu yerel bir kız olan Tamar'la evlenir. Ancak gizemli bir şekilde genç yaşta ölünce, eşini çocuksuz bir dul olarak geride bırakır. Yibum evliliği kanununun Moşe öncesindeki versiyonunu takip eden Yeuda, ikinci oğlunu, "kardeşinin ismini yaşatacak" bir çocuk sahibi olabilmesi için Tamar'la evlendirir. Tamar'ın ikinci kocası, aslına bakılırsa ölmüş kardeşine ait sayılacak olan bir oğlu dünyaya getirme fikrinden tiksindir ve bu yüzden "spermasını yere döker" ve bu nedenle o da genç yaşta ölür. Bunun ardından Yeuda, Tamar'ı üçüncü oğluna vermek konusunda tereddüde düşer ve böylece Tamar, bir aguna, yani "zincirli" kalır. Kendisiyle evlendirilmeyen birine bağlıdır ve başkasıyla evlenmesi de mümkün değildir.

Yıllar geçer. Yeuda'nın kendi eşi vefat eder. Teselli döneminin ardından Yeuda davarını kırmaktan geri dönerken, yol ayrımında peçeli bir fahişe görür. Ondan kendisiyle birlikte olmasını ister ve karşılığında, ödeme olarak, sürüden bir oğlak sözü verir. Kadın, Yeuda'nın "mührünü, kuşağını ve esasını" güvence olarak ister. Ertesi gün Yeuda oğlağı iletmek için bir arkadaşını gönderir, ama kadın ortadan kaybolmuştur. Yerel halk böyle bir kadına dair hiçbir bilgisi olmadığını söyler. Üç ay sonra Yeuda, gelini Tamar'ın hamile kaldığını duyar. Çok öfkelenir. Tamar en genç oğluna bağlı olduğu için, başka herhangi biriyle ilişkiye girme yetkisi yoktur. Zina işlemiş olsa gerektir. "Çıkarın ve yakılsın" der Yeuda. Tamar öldürülmek için çıkarılır, ama

tek bir iyilik ister. Oradakilerden birine, elindeki mührü, kuşağı ve asayı Yeuda'ya götürmesini söyler. “Bunlar kime aitse, çocuğumun babası da odur” der. Yeuda derhal anlar. Evlenemeyen, ancak yine de ilk kocasının ismini devam ettirecek bir çocuk sahibi olmayı bir onur meselesi addeden Tamar, kayınpederini oyuna getirerek, aslında en küçük oğlunun yerine getirmesine izin vermesi gereken görevi bizzat yerine getirmesini sağlamıştır. “O benden daha dürüst” diye itiraf eder Yeuda. Bir fahişeyle birlikte olduğunu düşünmüştür. Fakat o kadın, kılık değiştirmiş olan Tamar’dır.

İşte, Yosef ve kardeşleri arasındaki buluşma tam da bu bağlam dâhilinde anlaşılmalıdır. Kardeşlerin önünde eğildiği adam, İbrani bir çobanla en ufak bir benzerlik taşımamaktadır. Mısır dilini konuşmaktadır. Bir Mısırlı yöneticinin giysilerini kuşanmıştır. Paro’nun mührünü taşıyan bir yüzük ve altın bir yetki kolyesi takmaktadır. Kardeşler bir Mısır prensinin huzurunda olduklarını düşünmektedirler, ama o aslında, kılık değiştirmiş olan kardeşleri Yosef’tir.

Dört sahne, dört tebdil-i kıyafet, maskenin ardındakileri görmekte yaşanan dört başarısızlık. Aralarındaki ortak yan nedir? Gerçekten de çok çarpıcı bir şey. Yaakov, Lea, Tamar ve Yosef, ancak tanınamayacak durumda oldukları zaman “tanınabilmekte”, yani ilgiye mazhar olmakta, ciddiye alınmakta, kendilerine kulak verilmesine nail olmaktadırlar. Yitshak Esav’ı sevmektedir – Yaakov’u değil. Yaakov

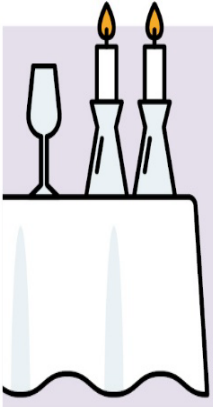
Rahel’i sevmektedir – Lea’yı değil. Yeuda en küçük oğlunu düşünmektedir – Tamar’ın müşkül durumunu değil. Yosef kardeşlerinin nefretinin hedefi halindedir. Bu dört kişi, istedikleri şeyi ancak başka bir şey veya başka biri olarak göründükleri zaman elde edebilmişlerdir. Bu, Yaakov açısından, babasının berahasıdır; Lea açısından, bir kocadır; Tamar açısından, bir oğuldur; Yosef açısından, kardeşlerinin düşmanca olmayan ilgisidir. Bu dört kişinin içlerinde bulunduğu müşkül durumlar tek bir vurucu cümleyle özetlenmektedir: “Yosef kardeşlerini tanıdı; ama onlar kendisini tanımamışlardı.”

Tebdil-i kıyafetler işe yarar mı? Kısa vadede, evet; ama uzun vadede, her zaman değil. Yaakov, Esav’ın berahasını almış olmaktan dolayı çok çekmiştir. Lea, her ne kadar Yaakov’la evlendiyse de, onun sevgisini hiçbir zaman kazanamamıştır. Tamar çocuk sahibi olmuştur (aslına bakılırsa, ikiz çocuklar), ama Yeuda “bir daha onunla birlikte olmamıştır”. Yosef – evet, kardeşleri ondan nefret etmeyi artık kesmişlerdir, ama bu kez ondan korkmaya başlamışlardır. Yosef’in, kendilerine karşı kin gütmeyeceği yönünde onları tekrar tekrar temin etmesinden sonra bile, kardeşleri, babaları öldükten sonra Yosef’in kendilerinden intikam alacağını düşünmeye hâlâ devam etmişlerdir. Kılık değiştirmekle elde ettiğimiz şey, asla aradığımız sevgi olmaz.

Ancak tebdil-i kıyafet başka bir şeyi sağlar. Yaakov, Lea, Tamar ve Yosef, şefkatlerini aradıkları kişilerin yakınlığını belki hiçbir zaman

kazanamamalar bile, Tanrı'nın kendi yanlarında olduğunu keşfetmişlerdir; ve günün sonunda bu yeterlidir. Kılık değiştirme bir gizlenme eylemidir – başkalarından, hatta belki de kişinin kendisinden. Ancak Tanrı'dan saklanamayız ve saklanmaya ihtiyacımız da yoktur. O bizim ağlayışımızı duyar. Dile getirilmemiş duamıza cevap verir. Kulak verilmeyenlere kulak verir ve onlara rahat ve teselli verir.

Bu dört olayın sonrasında, ilişkiler şifa bulamamaktadır, ama bir kimlik onarımı gerçekleşmektedir. Bunları seküler hikâyeler değil de, psikolojik gelişim ve olgunlaşma konulu, derinden dini anlatımlar haline getiren nokta da budur. Bize basit ve derin bir şey anlatmaktadırlar: Tanrı'nın huzurunda duranlar, insanoğullarının karşısında dururken öz saygılarını kazanmak için hiçbir tebdil-i kıyafete muhtaç değildir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Acaba bir kişi, insanların kendisini görmesini sağlamak için gerçek kimliğini gizlemeye neden ihtiyaç duyabilir?
2. Tanah'ın başka neresinde liderlerin kılık değiştirdiklerini görüyoruz? Sizce bunu neden yapmışlardır?
3. Her yerde bulunan ve her şeyi bilen Tanrı'dan nasıl saklanabiliriz? Tanrı'nın huzurunda durduğunuz – veya dua ettiğiniz – zaman gerçek benliğinizle orada olduğunuzu hissediyor musunuz?